

6569

6569

ÅNGERMANLAND

Fjällsjö

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

Strömqvist, E.J., 1933

Svar på frågelista M 25 Jaktens o.
fiskets betydelse

64 bl. 4:o

6569

Anteckningen, om jaktens och fiskets betydelse
för hushålningen, för allmoget (bönder, nybyggare,
torpare & backslugvinnare) i äldre tiden, för ca 70-
80 år sedan. Sådana jag minnes förhållandena från min
barn & ungdomstid. och hvad jag ejist hårt antalas
af gamla personer från ännu äldre tiden. och vilken
anteckning är till ägnas Kungl. Universitetets Bib-
liothek, utgäfvad af. E. J. Strömquist
Wängelsjö.

Den anteckningen gäller i första rum förhållandena
i Fjällsjö sockens sockerbruk vid Wängel sjö, men äfven
socknen i öfrigt, samt angår ända socknen, i första
rum gamla socker församlingen Pransjö, samt
Bodum, efter Fjällsjö & Fal sjöarna der förhållan-
den varit enskilda intill, eller med slutet af
18de århundradet.

[byggd (VII)]

↓ Larsen
1800-talet?
(UK)

Att så väl jakt som fiske haft stor betydelse vid byar-
nas anläggning är icke tvifvelaktigt, sannolikt af de gamla byarna på alla
vidar mils vidt skilda från andra byar, och de som då flugo
sig ned där, voro hänvisade till sin utkomst från skog och
fjör. Så var t. ex. Wängel vid Wängel elfven som är så nära
destrukt hade 1/2 till 2 mil fjärrt vägen till närmaste by,
men mils vidt skogar åt alla håll, ~~med~~ med utom Wängel
elfven många fjöar, der de icke jakt och fiske, bl. a.
till en del bredvid hvarandra belägna fjöar, Martijön och
dragarjön. De gamla berättade att den bendane, som ligger
3/4 gamla mil från Wängel och ca 1/4 mil från Sunnebyö by, fått
sitt namn deraf att så väl Wängels som Sunnebyö ålar, der
icke fiske "dragor" (trutar) om fiske rätt, vorat fjöar vidan
fisk namnet dragarjön, förut hette den Kallijön, en ca
en km. väster om fjöar belägen stor slättes myr, hette
annu den dag som är Kallijö myran. De fåg är 1875 var
sysselsatt med skogsrökning vid dragarjön, fann jag vid
dess nordvästra strand. Lemningar af en båt. 2 till 3 bitar,

3
som voro hop sydda med hjörteläg, med all sannolikhet från
den tid träten hade varit, och de gamla wängel quibbar såde
att från den träten gik det inte att få någon fisk i den
sjö. men 1860 då Per Henriksson i Wängel hade teimmes
flättning den, hade han med sig nät, och fiskade, och bedan
dessa hos den fiskats intän den dag.

Att jakt och fiske hade stor betydelse vid ny bebyggelse utlägg
ning bevisas öfverallt, att vid stiftläggning jakt och fiske togs
i beräkning vid bestämmande af mantalet (hemmans värde
tal) så t. ex wängel som vid dess stiftläggning, utsågs ha brist
på odlingsbar mark, i vederlag fick flera stora myrar till
laggda samt dessutom en. Hvarskättes utslag skulle för en
framtid äga till tillmålste så att ha all bebyggelse de å lero
no allmänningen af dem uppförda fäbades, samt mulbete,
jakt & fiske. Advoikat fiskalen beswörde sig väl dröfven,
men i högre instans, har nu ej uttänna mig om det var han
mar Ballingum eller Hapström, förklarade i utslag de år 1751
att om dessa rättighetens skulle pringats wängels bebyggelse, så

4.
Skulle de ha ständelats mera mork, och pröfadt rätt
vitt fastställt "Härads rättens utdrag" att gå till och fram
tid, och ditta med rättu."

I gamla tiden då rygleggaru nedvalle sig på mil-
tals afstånd från bebyggda byar, så, innan de kunnit upp
odla någon åker, så att de kunde så och skörda någon sad,
voro de för sig uppehålls berens af jakt och fiske, samt bo-
skap, då de afbergade de många och (somliga stora) storr me-
roru i h. h. flarnu. I de stora vidsträcktia mild vidu skogar
na fanns på den tiden mycket vildt, och i elfvar, tjövar och
tjernar en ofantlig mängd fisk, samt fågel, och då fiske
mängden vor så ofterit ringa, fanns goda tju gång på ut-
komst möjlig hets, och i stället (konu ^{lyft på} eller rågbrod, så
fingo de nog i början använda borkbröd, äfven om det ej
var frukt som skadat råden, deraf kan man förstå att
både jakt och fiske hade för den den största betydelse
men i andra tiden, är det gifvit, att de på den tiden
hade mycket sämre fängt redskap, än i sednare tiden.

5
Här i Fjällsjö sockens förbyggd. minns jag något till de
första åboarna å det nybyggene. man där funnos ju här förnt
5 äldre byar, Wänzel Wänzel från 13 eller 1400 talet, samt Järnåset
från 1742, samt Linsle & Mårdjö, samt Norrleg från 1840 talet.
Så att jag minns något hur nybyggarna hade det på den tiden.
Skuru det inte märkes vis kunde jämföras med den måda
och försäkres de första nybyggarna hade att utstå, väl blefvo
de flera om att dela så väl slatter, som fast och fide, men
så var och mycket tillräckligt att få från de gamla byarna, helt
som det ofta var slägtshop, mellan de gamla byarnas åbo, och
nybyggarna. ett d. (en. vad jag förnt meddelat till N. d.)

År 1742 med att jag en bondson från Wänzel, på södra sidan
om Wänzel sjö, der Wänzels åboar förnt hade fabrikar, och
upptog nybyggen, kallat Järnåset, som heter Matts Nilsson år
1764 fick han en granne, Pahl Persson från Krängen. de
åserens brunnar att Pahl skulle bygga åter om becken, så att
de skulle bo på var sin sida om becken. men så en dag blef det
någon osämja. och så dagen derpå då Matts Nilsson kom

6

uppf hade han mistat sin granne. Pål Pernow som hade en godmodig och stäm natur, ville lifva i frid, så hade han på natten ripat ner sin lilla stuga. Slapat hemma ner till vikens i sjöen, lastat honom i flötet samt sin tillhörighet derpå, och seglade C^{e} $1/2$ km. längre ner efter sjöen, drog honom i land, och uppförde honom der. de hade en ko, der bodde hans hustrus landvägen, så slago de sig ner under en stor grann. borrhade och slaps in i sjöen i graven, på hvilka de satte mjöck trägen, så bodde de till han fått upp och inredt stugan igen, samt en kåk för kon, och han, she vägra geten, att de fingo arbeta och försöka säga sig djef.

Pål hade slägtigen i Krängen, i Rumsby, det han väl begg sig tid efter annan (till kyrkan), då börnen sig honom komma, så sprungo de in och sade, "han kom i mål Pål i vängel." man hur det var började Pål lifva sig, han var god i fiske vatten, vängel sjöen, sjöarne Öttingen & Grönsjön. så kom Pål då och då med en fiske kasse till Krängen, och då börnen der då fick se honom sprungo de in och "sa till sin moran, moran see kom i farbror Pål i vängel."

77

Frängåsens nybygge, som till 1890 hörde till Fjällsjö i borgarligt
håusesade och till Skövde i kyrkligt. upptogs på 1700 talet af
en f. d. jämtlands jägare Olof Form. Satte sig till ut i vildar skog,
gen, två mil från närmaste byar, endast ⁽¹⁰⁾ at en härt till Skövde var
1 1/4 mil, jorden var stening och var arbetad dock fruktbar, den
hav böden aldrig frukt. När han der kunnat taga sig fram, är
för oss nutidens barn oförklarligt, men Form var ihärdig och
arbeta som, hade prövat at skilja, så hade han varit med i 1788 och
1808 års krig, upplät ⁽¹⁰⁾ at 2 1/2 andrum jämtlands jägare 1/3 del var af
nybyggd. namul. Gård, och härt. hvarifrån dessa delar öppnades
till förs Olofsson och en jämtlands jägare Olof Malm, afkondu
gar af dessa, Form, Olofsson & Malm brukar ännu Frängåsen.
Malms söner och son söner voro ifrån fiskare & jägare,
Olmus son son Måns Månsson, som dog sidd. 16 Juli
85 år hade skjutit inemat 220 elgor. - Alla gamla, både de
tre byars äboer och nybyggare i skade fiske, men inte alla
i skade jakt, de som mera egade sig at en odla potter och
sepp arbeten slatter. bydde sig knapt om jakt, men väl fiske
vänd

Huruvida Olaf Form varit med i 1788 års krig är osä-
 kert, men 1808 års krig var han med. Det berättas om honom
 att då de mätte Ryssorne, och stada på var sin sida om
 en liten å. sade han: "å Heers tjess, kår bäcksjom
 emellan oss norra" då han sedan talade om den
 möda de stitade sade han "då må vi sjut då skan väl
 bättur och beattur, så vattene vår och vår!"

Den stuga som Form fört uppfört på Frangåsen, stat ännu
 i oförändrat skick med dess inredning från 1920, med dess
 inredning, en härsång, ett bord, samt ett klackstap, och
 beaktas efter väggorna. Stugan var sex kvadr. och samma
 lilla stor den ännu kvar. Jag uppmärks, hans son som han
 att bevara henne, men nu är en annan äbo, bosatt där, hans
 hustru hörstannos dock i frukt led, från Olaf Form, alla
 fem äboer efter honom ha varit namnet Olaf.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

äter andra vore ifrigt begjære på jagt, och försammade fördrö-
het, och ridade sig i allmänhet tväre, att de som mera häll-
sig till jordbruk och borkaps skätsel.

På den tiden hade man litet skä, så att det var af stor betydelse
för den dagliga födan, att utöfva det man hade af borkapen tvären utjakt
snö och ort samt häst, utöfva det dagliga behofvet genom fiske
och vildt jägare. man jagade Elg, Korse, fågel af många slag, äfven
rofdjur, Björnar, räv, varg, jörf och ko, bekorre. På den tiden minns
han icke funnits Björnar & utöver även Mård. men i äldre tider hade de
funnits, som de gamle berättade, och många ställen namngifva bevis
derom, tvären björn bäcken, björntjern, Ottringen, Ottrou, Ottrarynne
o. s. v. Elgen dels sköt man med bäsar dels qildodde man, der man
viste att Elgen flögde dragrann gröfde man djupa gropar, och
som de gamle berättade, så nedsatte man i gropens botten spetsade
trä spjut. groparna ordnade i en ungefär rak linje, så stängde
man mellan groparna ett stängsel, men lät blifva ett led der
gropen fanns, hvilken de öpentänkta med skäppor, eller smala spju-
lor och öpentänkta med mossor, ljung och torp, då Elgen så kom

Skarade fram, gick han ej öpen stänglet, utan tog vägen genom le-
det, och så ramlade han ner i gropen, och på hjuten der han klet-
ligen dödade (sannolikt) antungen med bössa eller spjut.

En annan säte att jagu och daga Elg, var att jagu honom på Kvar-
snö, då man försedd med spjut jagade efter honom, de kunde berättade
att det hände, att skar hantem var så hörd och hvass att den skafde
hud och kött af Elgens ben, då Elgen så kunde utträttats från
jägaren fram vid dess sida och skötte spjutet i honom straxt bakom
bagen, de tycktes ej bekymra sig om djurets plåga dervid. Tre en bröder
Henrik & Anders Anders böner här i Wängel, som dogo, Henrik
år 1872, och Anders ett par år sedan, berättade att de efter på
dit sätt jagat elg, de hade öppnjagat björn, Anders Andersson
hade en studsare, hons pipa ej var längre än drygt en fat, med
denne sköt han en björn 1/2 km från leyn, i vacker bergst. +
då hade han laddat så hörd att den matad gick, stöp både
gulben och björnen. gulben steg nog upp igen, men ikke
björnen. Den korta studsaren, som därför kallades "Stompen" kände
jag en gång på en ambition, ehuru jag ikke varit någon jagare.

andra sidan

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Anders Andersson thät björnen ständ på skidv.

Sitta Elgen som thäts med den korta stekaren "Stompen"
år 1869. af nämnde Anders Andersson lousen. då äfven
Henrik Andersson nå gammal han var var med. men han kunde
icke blunda med ena ägat och sikta utan måtte dra hatten
för ena ägat. och han såg icke bättre än att han thät på en
sten i stället för Elgen. men skuraturet lyckades ju thjata
Elgen.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

och den finnes ännu i beklädd has en min släkting.

Har sköts väl stundom man gildrades för det mest med baw-
row, af mering sträng. Råpen, om han på något sätt gildrades mins
jag nu inte, men den sköts af de gamle, i senare tid har den gillrats
med "agw" då man kast ut gift, men det har ändrat, att hundar
mångan gång tagit giften i skåpet för råpen. Ekoren sköts med baw
lika som än i dag. Solkatten gildades i följande lika som rättor.

Den järp, lo, utter och råpen fängades af de gamle, ut jag inte
ätholigt blev jag väl hört men en glömt det. Mård har funnits, här
finnas tre tjövar med namnet Mårdjö, som angrä till Mård funnits,
men jag har ej erinrat mig att någon på den tid jag minnes dödat
någon Mård. Jo. jag har väl hört, att de dödat "en mal" här och
der, Mård på folk språket heter "mal", men hur det går till, ut
jag inte, Råpen har varit försvunnen på långliga tiden, men lås
och åter finnes på ett par ställen i Bodums och Järps tockor. ^{+ De anmärkning vänta}

Med björn och Råffjort, utans det att man sköt dem plägs de
de gamle gillra med Björnjern och Råffjern då man kast ut agw.

En min medlem Pet Perren i Tjernvaret skulle en dag ^{vänd}

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ANG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Uppan det bästern åter uppträtt i Bodums och Tåjös
socknar, så ha också nu som jag hört berättat om ett afven
anligt räffarnas i Tåjös (Koting), samt Bodum m.fl.
Hälsn.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJO

ÅNG.

11.
gåt till Nordby, men var på gränsen af bogarnes skogar settast en
björn gilla, men hade en björn fastnat i jernet, och liden vialade
så att karlstackaren sprang för lifvet, men björnen blef togen.

De opå en omväntad Elg cypharue. Der på hette ganska många
dels på Malms å Bonårets skog, dels å Sidsle hult nära byn, dels
å Stenichstrands skog, mfl. stället. De voro gamla betan i min
barndom.

Fogel, jagades ofantligt mycket, i gamla tiden voro befordringar
fätelig, och vilddet voro mycket. Fogel jaktan voro tvåfaldig, man an
vände bädder sk. "lobönn", man jagade väl året om, men på hustorna
vor den egentliga jakttiden då man thät jerpas mfl. Ett annat sätt
att gilla, antingen med snaror, eller s.k. stack gilla, i skogarna
finns alltid smala gång stigar upptrampade af kreaturen, och
på andra lämpliga ställen utsatte man gilla. Snaror utsattes på
det sätt, att man i en sådan gångstig eller invid en stubbe, träd eller
sten, skogens två pinnar, en i var sida om stigen, belägg dem i öfver en
lång, så tog man en tunn leucka, och knät snarans en ändre om hring
toppen, fräste så leuckan i klyftorna i båda pinnarna, så att snarans hängde

ner mellan fjällarna. Så lade man utom fjällarna besök, så att det
mellan fjällarna såg ut som ett led. då följde så kom tåg han ledet
och gick därigenom, men så stack han ju Ruppudet i buren som då
drags ihop och han fortbete och lelf bitande den. Stack giller var
ungefär som då de givade ratten, tog ett par stora stövar, lade
den ena på marken, så stälde man derpå gillen stökar, som på
midten invidt bak sammanhålls med en gillens stökar som
~~en~~ sträckte sig mellan den på marken liggande stöven, och
~~och~~ den andra stöven, som lades ovan på de två upp stände stöck-
orna. då en fågel så kom gånge stigen fram och gick genom
gillret, och på minsta sätt vidrörde den lännga horisontellt i
luften liggande lännga stökan, samlade gillret och öfre stö-
ven föll på och klände fast fågeln. på två till följande på
höstarna mycket fågel, men svan gillren måste intas ut
längt från kogen i thors trakten det för och gettes icke då kom
emellan det kunde att öfver de kunde krypa i svanen och
bli strypta.

13.
Att jagten sålunda inbrakade ett godt tecken till mat
tingången är kort, Krutt af Elg, Skare mfl. saltad, och delvis
torkad och förbrukades i hus håret, åpenrå fjedel. dock förkom
det nog att Skare djur t. ex Elgen, jagades gemensamt af grannarna
och uppdelades, så minn jag från 1860 talit att det gick så till, och hade
nog så Medt åpen förut. på den tiden fanns god tingång på Elg men
så, genom den då började Skups afbrukningen i stor skala, inkom hit
en massa främmande arbetare som vintertiden lågo i Skups kajorna
urlade dem i massor. Särskildt den stora och långa provinterna
1867. då det och blef en väldig Skare som på vintern, blef Elgen
i det närmaste utödd, här på Skups omkring Wängel i fjällens
backens förleggd. Woru arbetare från Wernland, Norge, samtland, Helsing
land, finland mfl. arter, En Finne Janne Åkerberg bodde heru-
som Skiptet 15 st. och tog bora buda af dem, kallat Lemmas korn
dock vor det några fattiga nybyggare, som afkom till något, och
en del äto väl arbetare i kajorna upp. de som mest utmärkte
sig vor nämnde finne, en Helsing, några samtland mfl. mfl.
någon efterräkning från kronobetjeningen, förkommit i de

Väl utfördas skänning å några, men delvis blef de flesta ej ty fram emot våren voro de försvanna för alla vindar och blå blå! några blef skända, men jag vill minnas att det var blott en som blef dömt och fick löta.

Stället af de djur och fugel som orts bonna kunde fångas användes som sedan är sagt till hushållent. Skinnens sålde sig i allmänhet till skinnhandlande, som dels repte omkring och köpte skinn, samt å marknader, Sjönsjö och Sanktö, samt Sköns & Wannerdals marknader i Jemtland. Någon gång kunde elghudar beredas till kläder, dels så att deraf gjordes kläder, t. ex. byxor, västar och tröjor, så sent som i början af 1870-talet minn jag en och annan som hade Elg skinn byxor och tröjor. dock ej många, jag hade själv 1872 köpt en Elgskinn väst, och 1880-talet en tröja. Björns skinn beredde de gamla till skadhudar. Elg bäckingar beredde man (sämmande) och gjorde der af skor, (blått kångr). d. v. s. bättinnor i blått kångr, till språkått användes annat löder eller klen gorsatt en svart och värtat skinn.

Björns har mig iverligen ej uppkänt sig på Thagorne här sedan 1860-talet, då blefvo två härtas rignar af björns på

Se även s. 48.

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJO
 Frgl. M 25

Wängels leys hært betes trakt, under ett par års mænnikene,
 Væl hor det spæts at nãgen ialt lajst hennens, men nigen skæde
 her han gjønt, man her træt at han strøpæt forði læst, lika sã
 vorgeu. Jã den tid fyg minnes her hãv ikke forhekamt vørg, men
 af de gamle hørde fyg at de tjiepa hade erførbæt af hennens, en
 gammel man Henrich Anderssen ontalde at han hade en stor
 grã kund, som en steghe ut om hagen en nate hørtes ha en vël
 dig stid med nãgen sã snart det lelf dogu beqof han sig det, och
 da fram han hundem och en vørg ligge dødt, de hade tentynt
 voranden sã at de både døde. Henrich Anderssen var den ofvan
 nämnde Elgjägaren. Væl hor det spæts en och annan gång sã
 venterna at man hør och der sã vørgar, som træktes ha tã
 gat ofen Lappin och renns från fjällen, och möjligt hor det
 i vissa fall varit hã, men i många fall hor det visat sig va
 ra hundem eller råspas man hdt. - råf finnes ännu godt em.

Tãldre tid hade de nog dödat både lejörn och vørg, fyg min
 nes en och annan bond gammal som vid kyrkförden hade
 björn eller vørgkins snuff. samt gamla vørgkins pelsser

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
 ANG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

icke många, men en och annan var och köphänt äto de icke, men
Reinert var blott att de gjorde sig rykten af. Wang thinnas pelson
finns öfver nu, men de köpas af Pels handlande.

Ekoren, den flödde man, åt upp kätet i hus hänt, hunnides
man hakte en stekte kätet minns py see icke samalikt båda
sätten. Thinnit haldes å marknader till thinnhandlande, af Ekorn
rusupar gjordes "boor" åt fruntimmerna, de tröttes på ett
långt starkt snöre som förtas ihop i ändarna vid kornadra,
och virats flera slag bring halsen, och hängde så långt ner
på bröstet. En sådan boor kallades Jekornkompa.

Jag minns från min kommande 75 år teckna en gammal quille
Jonas Carlsson i Nordnattjil, han från fisket, men han hade
och en Ekore, den flödde han, så lade han den på glät i
öfren, stekte den, och så åt upp den tunnna.

Glödskelen
skure.

Såsom jag redan myt. plögade de gamle vid slagt, så
och af vildt, nedsatta kätet, men de plögade och torke det
tunnna. detta stekte i "barkum", de tröttes ^{lemmarna} på län-
ga starka häppar "kätt valor" och hängde i barkum, öfver

(OR)

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJALLSJO
Frgl. M 25

17

mindre partier kunde de torke i bak ugn, det är giftigt, att vi
så väl borstet, som i bak ugnen, erfordrades en viss upp vinn-
ning, och erfarenhet. Jag minnes också att den tid de hoke öppna
spis, plågades de ha ställning så att de torkade hättor af mindre
djur såsom får och getter öppna för eld staden, torhat hättor till
Smörgåsar mat ansågs vara, och var väl också, en lastskick.

Hättor kunde ju användas vid veckot mål som hatet, öppna till matsäck,
och där de voro ifrån på gånge äro det mer än annat, men i de ordent-
liga bondgårdarna, där det var god ordning, var i regel en dag hätt
dagen, eller ~~man~~ ^{som} man en halva det, ärtor dagen, de gamla använde
de också ärtor, väl kunde till gula ärtor som de kallade vitt ärtor,
men i min ungdomstid använde de grå ärtor, som hos bönderna
gjälpa orlate, somliga mer andra mindre, och då de hätt eller ärtor
dagen brukade de både hätt och ärtor, hättet först och så ärtor
i spadet. och så ärtor, och stundom så mycket att det blef
öppet, till en annan gång, då man fick äta lika ärtor, på-
spädd med röt mjölk, som smakade bra, stundom fanns öppet
hett hätt, och då så mycket bättre, nu är det knapt.

någon bande eller jordbruk och som odlar gräs ärtur, deint uag.
 de vore präntiga och bleps leijagor äv gula ärtur som nu köpas,
 väl liss någon bande, och äpen jag liss försäkt att så gula ärtur
 men det hov ej lyckats bli, sommaren är för kort, de äro för
 ömtaliga för frost.

Som sedan är sagt användes fågel köttet i hus kött, men icke
 ätet och i hus ärt. många jagade och gillade fågel och sålde till
 fågel handlande som äpen finnes på den tiden, de s. k. Säter kö-
 roene, hvilka på samma gång vore bakken handlande, köpte ihop
 fågel på höstarna, och på föregående vintern begäpa sig till Stockholm,
 där de sålde fågel, och i stället inköpte diverse vore som de
 hemförde och sålde i huss bodar, sådana hade finnes på en äldrig
 tiden, hvil i Gäddjö minns jag två sådana i Backe Isak Rund-
 quist & Elias Rubén båda afkomlingar af de gamla Rudjöv
 finnen. den sedne dog på 1890 talet nära 100 årig, han be-
 rättade, att han kört nio gånger landvägen med fågel till
 Stockholm, första gången i sällskap med foderen Zachris Rubén
 i Rudjöv, då gick det olyckligt, det blef två vädor så att få-

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJO
 Frgl. M 25

golv Sumate, och för att undkomma polisen, passade de på att
 oförmutt vräka fågeln i strömsven. efter denna förtur blev
 fodren ej föra hemmerna. men sonen tröstade honom, att de
 skulle göra hem, och "ta om tag" igen. det gjordes de. Elias Ru-
 delin, gjorde honom sagt ytterligare 8 riss. Hörande landvägvar belevade
 de i Backe, samt bekunnas allt i alle, kommunal man, Kvarns domare
 Landtting man m.m. förningens dag som sagt väres 100 örig. Åpen
 Skvadqvist belevade i Backe, gästgiverne, handlande & fjärdings
 man samt närande man i många år. dag före Rudén.

[omtag]

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJO
 Frgl. M 25

Den fågel som fångades d. c. s. sköts eller givrats, var av en
 arten mot utstygn, såsom Fjäder, Orke, järpen ripor och andra
 af dem som användes i hus hävut pluckade dun, som fylldes
 i balistrar, och knudar, Vingarna användes till sopor, mjäl so-
 par i lagar stuga. och mjäl "Wäbbie" samt Skvart korn-
 varna. — [Hvad som afven är sagt om kate torkning, gäller
 äfven om kate af hus djuren, såsom kor, får och getter.]

[Har fjäder etc?]

Af det nu anförda visen att fågten är vilddo spelade en
 stor rol, i böndernas och regleryggarhus hällning, man

at k  n dagligen då man hade tillgång der till, dels kokat, stekt eller torokat, då man kokade köttet, kokade man alltid af det feta spadet k  tt soppa, men   ke alltid såsom opan är mest   rt soppa, utan öppen soppa utan   rtet, men då gjorde man k  tt med l  r. d. v. s. man gjorde en deg af korunnj  l. så tog man s  n mat sked, k  tt efter kött och s  pte ner i den kokande soppan, hvilket då samtidigt kokades, och kallades då k  tt-soppa, och var mycket   ntykt.

Såsom opan   r   ntyd, tyssel v  ter sig dock   ke alla af de gamle med f  kt. det var likaså som bonh  n v  ter mera fallna f  r f  kt, andra   ter befr  tt sig mera om jordbruket och boskaps v  ttelse, men det är egendomligt, och jag har gj  ft lågt märke till, att de senare i allmänhet trodde sig bättre    i ekonomiskt hänsende    de f  rre, och jag minns    de gamle tala om dem, "då vore bättre om ^{de} skött om hit, trodde en sl  tt hit, och hackade upp en liten teg,       springa i magen dag ut och dag in ~~en~~ med b  rn på   teln, och gilla st  ket". o. s. v.

  ppen fågel   g kött och   ttades i hus k  tt, så vidt

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
   NG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

de kunde komma åt dem, förträdets vis andägg, man uppsatte
kalkar på träd, förträdets vis i öar, halmar, när och ruddar,
dels hafsatta af tunna bräder, eller af ihärliga träd, som man
ytterligare urhållade. gjorte en batten deri, samt på främre händ
ett hål, "öppning" der lade då föglarne, "änderna" hinc ägg, och
så vitjade det efter omman, hållarne, som kallades "andstev-
ten".

Slakt af kufeljen och ruffuglen användes icke till människofö-
da, med undantag af björns kött. som de gamle berättade, att det
användes till mat. - men vissa delar till vora tag som skulle
vara bra till medicin, såsom björns galla, råfgalla och
bärggalle (På den tid bärgen fanns, skann ut tjäderens
kräpa som jag icke hört de gamle antala. men jag minnes
från år 1868, då jag blif bekant att på en ny köpt plats i Nybergst
Näsets inaga jord, böva in i en lada några hänsjor föder, fodret
var mycket torkt och bestod af en hel del almycke, vars blomman
torhat, och spruskit, ^{se} att ett utiist fjerr kulo om am bring och
bläste in i ägnan på mig så att jag blif nästan blind. så att jag

se sid. 47

(Fågeln hade intresset av bringflygare och
från av mjölkke?)

Snart tog mig han. Och hem kommen blef jag alldeles blind och
såg ingenting, min hus bondes moder Jupiter Johans datter, som var
en gammal klok kvinna i många afseender, och letet hemmig i de gamla
les läror konst. Han kom då fram med något som han kallade
Kvalsacker, en ögänter, och förde en liten bit i hvarje öga, och
det dröjde icke länge för än allt, Almnäsk^uffin flöt ut och jag
äter såg allt rikstigt klart. Kanke var det. Skaner ut tjärens
kräpa? Ja den qumman välignar jag än i dag, han kunde åt
skiltigt, och hjälpte mig en annan gång med en annan väis åkomma
och många fler, då ingen annan kunde hjälpa.

Fiskets betydelse.

Ho ade jaktens stor betydelse för de gamla hus hällning och ut
konst, så var fisket det i annan bättre grad. Rent af en lifs väl
kor. Om blande de gamla, sudut några, och synnerligt vissa
familjer jaktens, var deras så att säga deras A. & O. Så var dess-
omat fisket allas nödvändighet, och icke hade af alla, gamla borgars
äbor, som nybyggare och torpare och backstugusittare, och
inbyes, de fiskade alla, om de eplefiske vatten eller ike det

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJO
Frgl. M 25

var i sinnes legarna fräga om fiske rätt, alla fiskade, chura garna
 la legar emellan kunde uppstå trinit om rätt till fiske vatten, vafven om
 dragarjån, En sådan trinit uppstod också mellan Wängels gamla äboar
 och Neflyggörens Socie Nystäm i Siksels om kring 1830, denna hi
 storia var föreständt och anföra, men det tag för stort utrymme, det
 sorgslutiga episoden, med upptagen domus rätt, förhörs och straff, samt
 slutligen inför Rans de Hörens rätt, med sorgslutigt slut resultat.
 hvarof en Hörens rättens protokoll ännu finnes i behåll.

Se tilläggs s. 55

Ännu den dag som är, är det de fluta som fiskar som äro
 äga några fiske rätt all, minst fiska nu de som äga fiske vatten.

På den tiden voro äboarne få, fiske vatten många och del
 vis stora, här på trakten, Wängel äpen, med flera många fjärdar
 kvad och vikar, samt på de vida stigarne många gamla
 stora sjöar, som närmast Wängel äpen, Mötisjån och draga
 jån, Reganijån, Ansjån, Månjöorne utvidning af Wängel äpen
 Grönsjån och Affringens båden om Wängel äpen, tjernar m. l. samt
 i Norra delen af socknen, den när en en mil längra fjällsjån med
 Arjan, Rutsjöorne, Silisjöorne, Jaurisjöorne, Bergsjön, Salk-

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

sjö, Grönsjön mfl. ganska fink rika.

De fink arter som före komms voro ymnigast Åbore och
Mört, därefter gädda. men dertill Id, Hoar, Öring, Lake, Sik
den sik som hufvuds och annan fins är anbrutna, somliga kalla den
för siklöja, men på 1870 talet utsläpplis sikron i ex ingen vid
Nordsjö, och som Exings sjöarna kinnor nordost och faller ut i
Märdsjön (Wängel sjön) så kom den till Wängel sjön, en helt
annan art än den som fanns i Wängel sjön förr, något större
och mörkare till färgen. men från Wängel sjön under det kunde den gamla
la sikarten inte komma för Brattforsens och 8-10 alms lodräts fall,
men därefter den nya arten utbredt och fins nu ännu här nere.

Det uppgifves att äl sjön fennits, de gamle talade om att de
hade haft sikus i Rön Märdsjön, någon slags fångst i vattning
vori de gamle fångat äl, men sedan fick han jag aldrig sett, men
en liten ormlökande fisk som de gamle kallade kinnal, emedan
den pläggde haka sig i vint kinnalopporer, då man redskäpte huf
för vattning, den har jag sett. Ännu denna höst har den iakttas
gifs, jag vet inte om det är älungen, eller är det vad E. M. Strand

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

25
kallas "Nättingen Nymågan" jag vet ej. En annan liten fisk art kallas
här "Sjöris" näst liknande omät men det smäl att den ej fiske på något
nät men kunde i saliken tagas med karp, och mager, depte ej annat till
än koka till bra mat.

I Grössjön finns en fisk art, som ingen här känd till för
om omkring år 1900, då man fiske honom i Rynjens i en vit en strand
der det var ganska djupt och stenigt, Eriksson i Sjönäret var en af
de fiskande, Skrätt ågus att de fåt så mycket stor stört, som ingen för
ett nät, jag trodde honom knappast, enån han plägar hugga till gou-
tha degt. för att jag kom till hans fiske hemmet Nils Olsson i Vä-
gel, då jag fiske till och såg att det var en af stort slöte, dock icke
stort, utan mycket större både i längd och bred, och antag att det var
Braxen, som jag förut aldrig så.

Störning används och, man den måste köpas, vid mark-
naderna i Sallstén, dels på hvar marknaden vid Mikaelitiden, och
vid Pål men marknaden i Jämsjö, dels vid andra rum när till
till, det somliga bänder gjorda någon årlig rum, då de bl. a. köpte
någon 1/2 eller 1/4 tunna Störning åt sig till och att en och annan

granar.

Då som kost fisker vattenen voro många, och fiskeriken och be-
 folkningen ej så stor, fannas det rikligt tillgång på fisk, och man
 åt fisk dagligen. Fisk var alltså en ganska viktig bestånds-
 del i de gamla åboarnas hus hushåll, de fisk orter som mest från
 gades, voro Svört, Åbone och Gädda. man började tidigt på våren
 när Elfen och fjärdarna blifvit isfria, ja till och med i vakor, då
 man utlade sina nät, och sedan vatten blifvit isfria med natten.
 under hela fisketiden åt man dagligen fisk, såväl fisk ko-
 kade vanligen. vad som då ej ätades vid den dagliga förbrukningen,
 som till exempel vanligen i tomma strömmingstunnor & fjärdingar
 eller och i dertill brukade körl. Då man fiskade med
 nät kunde man ^{en} bände insatta flera fjärdingar, åbone och svört,
 däribland äfven något små Id eller som den kallades Tefån, samt
 en del annan Sill, gädda och Stor Åbone, äts vanligen färskt, man
 kunde och saltas ned, särskilt för sig. De stora gäddans plägs de
 somliga af de gamla plaka tvån, ike som små fisker reito upp
 dem efter bruket, utan långa ryggen, hö hängde de upp dem ned

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

Spiken på hus väggarna och turkade dem i Salikeat, Salunda
 behandlat stor fisk, användes då på vintern "kittars" och kallades då
lutfisk, all fisk stor eller små kullen "görsopp" d. o. s. kittas. "Kra-
 pas af fjäret, blöta lemt hufvudet, kittas upp, och taga ut iinnom
 nätet, ordentligt skäljs, och så saltas. Den fisk som nedsaltas
 och förvaras till vintern, kallades surfisk, dervid man skilde
 på vätfisk och notfisk, emedan man på vintern fisk stora
 fisk, men i noten af en så små, att den inte fastnade i nätet.
 Surfisker kokade man inte, att den inte blev gummig, uttan
 den stektes alster, antingen på glöd i den öppna spiseln, den
 lade man den på en eldstång. Som man sköt fram i elden en
 på glöden. Notfisker stektes man ofta på antingen en järnhalter
 eller på en fins bark. d. o. s. man tog ett stycke af en tårbark,
 sådan som, man togit då talen läpte, som de antingen skulle an-
 vändas till barkbröd, eller till kein mjöl. på denna barkbit
 lade man fisken och satte den på glöden, i den öppna spisen.
 Sådan fisk behöfde man nit atardet inte beva, de smulades
 upp under tänderna. Sådan fisk fänte potatis och tunn bröd

notfisk s. 42

Se även s. 49

Se tillag s. 50

(ve)

(jemb)

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

a. [smödd mjölkbröd]

oftast i. h. smödd mjölkbröd, och i hvar är barkbröd, var i almogen -
hem i regel missas målet, med då teigång fanns, en skvate
mjölk, i annat fall fick man skulja ner det med mjölk
blanna eller vatten. men då teigång fanns på det mjölkbröd
man tunnbräd i det mjölkken, som slut rät i måliden, det kalle-
des "mjölkbröta".

Under sommars lopp, då man fiskade och åt fisk fiske
plågade man af spadet utspäddt med mjölk kalla fiske soppa
vori man ofta såsom i kate soppa gjorde klinki. "mjölk klinki"

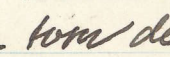
Jag hade man använde tunnbröd, smödd eller bark tunnbröd jag
minns att på 1850 talet användes barkbröd, så att jag tycks ha
brat på det. men efter 1868 hvickut av det af åttioåriga mäns och
vänder, ut jag icke af att barkbröd förekommit. men smödd-
bröd, användes nog till från emot 1890 af somliga.

Som jag redan nämnt, var Åbore, varit och gädda, de
rikligt förekommande, men jag minns från 1850 o 60 talet
då de mycket fiskade med net, ofta fiske rikligt af sik, t. ex.
på försommaren då han i saliken doger i mängd gick in

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJO
Frgl. M 25

Se tilläggs s. 49b,
50a.

smödd-
måld. ? =

i viken passade på och skutade ut näten, och kunde få otroligt mycket, och ofantligt mycket små fisk. men det var nog en förvånande liten art fisker, sedan dess har inte någon annan fisker fått höra om en ny inplanterad art teckonmitt, Sika nu mera ej så rikligt förkommit. - Det egentliga hickfisket, hade dock de gamla vid Allhelgonatiden. då de lade ut sina nät i vängel elven. (Sik, Hvar och Id, fanns i Muga sjöarna). då sattes man ut näten i elven, ^{här} det var något bengt skänding. de förtade i hop två till tre nät i längd. lade dem i längs utöppan elven, en per lag i bredt. de fingo så liksom uti vatten ändra till fram emot jul. men de vetjade dem en per gång i veckan, och näten togs igen thada, en om vatten var kallt. Även sedan elven i belasta uttyods de. då de lade ut näten förtade det om vid en nerlagan stång "måra, nätmåra" och lade så 2, a 3 nät i haffartade på längden, vid vettjände på Is. till dess de vatte längden på näten hänggs de upp ett hätt i isen der de antogs yttre ändan af näten befästig hade så en krok. som de stänkte ner och drog upp drag nätet, så hade de en linna på en snälla, som de förtade

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

4 [is-]

i nätet. Så huggo de öppning i isen vid nätmäran, lag upp
 den ändan af nätet, så drag de så nätet upp på isen i en låg och
 plackade af dem fisken undan för undan, vid andra is öppning
 gen. Skot då en person, med snällan och linan, hvirken alltså drag
 med två mätan. Sedan all fisken så var applackad, drag man ut
 så med linan nätet till baka under isen. en man skot
 vid snällan och drag den andra ut mätan, och kette
 till nätet och släppte dem under isen. i öke alla i skote
 detta fisk till men dock ganska allminnt, och så hote de färre
 fisk från öpen till jul och nyår. Ja somliga ihärdiga häll
 på ända till fram i januari. Jag minns från omkring 1900 frut.
 Anders Andersson som dag 9 Wörig 1910, han häll på med detta fö-
 she: det var mycket kallt, men han tyckte ej ha någon käll
 la drap. Jag gick förbi honom en gång, då han var lyckad
 med att med sin leera händer placka fisk af nätet, frågade ho
 honom om det inte var kallt, men han skrattade och sade att
 han kände "int var kallt.". Sedan omkring 1890 blev fiske
 med nät alldeles upphört, nu finns ingen här som har en nät.

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

Mört var den fiske sort, som rikeligt forekom, och som man fick mest af antingen man metade, eller använde något annat, men var glad att få af den, han var lätt att få i jämförelse med Åbore och gädda. Rudjörborna voro och torägar fiskare och afkomlingar af de gamle Rudjör finnarna, hade de till en god del dröjt de fiskerier som de gamle hade om Rudjörborna att de inte behöfde bera mörten, utan hade tillräckligt att de gjorde den processen inom i mannan. de sade. "Rudjör är så slängda, då dom stöpp in fisker på ena sidan om mon (man), så kom fiskerna ut på annarsida".

Idfiske var ett särskilt fiske, som behöfde af blott några få emedan man dertill måste ha särskilda fiskeut. (Romnet) med stora maskor, churu sag i nis är, för några togt 15 tomror i misbom och utgårdens tid var hos en bank i Jolau Hausen i vängel som sag sig omvara mig att vi fick en enda Id i vatten, på vissa ligan nät, med vore sig 6, och 4 maskor på kvarten fastande han inte, väl fick man s.k. istån som något likande mörten. men det var för inte annat än små Id, man Haus lerman

slängder

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJO
 Frgl. M 25

o tyll. = 8 (l. 0?)

den förutnämde J. W. aunsens fader, samt Anders Larsson i Norrby m.fl. hade Id näst, och de kände till hans lekställen, de fickade åt till sist Id, och jag vill minnas att min far medan han bodde i Norrby hade många Id näst. men ingen annan minns jag som fickade Id än förut nämnde Hans Ernus, Anders Larsson, samt en par andra fört sedan de stora Ryssjorna med led armé och stängnät på 1880 talet höv kommit i bruk kunde man få Id. Jag hade i slutet af 1880 talet tre sådana Ryssjor och fick en gång 2 stora Idor i en Ryssja, samt vid en par andra tillfällen, det var dock aut. men väl hade de gånge kända till, och fickat Id, men Id nästen voro nog kunnbara. och det var allena ut lekställen det löste sig att ha dem i bruk, därför hälls de till till den kedskap, och de fick arten som mest löste sig.

I Fjällsjö och Bodens sjö fanns också Id, och det var någon gång på 1860 talets början gamle Olaf Höden som väl kände till hans lekställen hade lagt ut näst. Samtidigt Id näst, på thicket han hade det en ungdom, samt sonen, år 1914 afl. Riksdagsman J. E. Schöden att nämna, och de fick till

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

mycket stor Tid än de krut af häpnade, men hade de fått an
 de ej varit oförtärliga och obefarna. Vi för han gick dit och fick
 äpen de mycket, han sådant kap var ej för knät, och han inte
 heller någon förekommit. Ett liknande fall hade äpen, var för
 att än utan afseende till Strömqvist i Bodum, i Bodum sjän.
 då han fick Tid till sådant mängd att dess like inte för
 eller senare förekommit.

Äf om anförda framgår, att god och riklig tillgång på fiske vittas
 och fiske fans, och de gamla tillgången qvartelig det i den mån de hade
 förmåga d. d. s. i den mån de hade redskap, hvilka de självas
 måtte förfordiga. och detta i den mån de hade intigt och material,
 hur de äldsta förhållande fiske såto för varit ut manja inte.
 men de fiske såto sig minnes från minn till orudsen vore bl. a följande:
 1/2 Metning: med met drak, hur de äldsta brukarna varit ut på upp
 gen. hände af den, och en björk, med hur i stort hela den tid sig
 minnes, från från början af 1850 talet sig var väl ca 5 år de sig förta
 gången fick följas att veta, och fick väl äpen något små mant, eller
 abore. och met ning förhållande ännu den dag som är, de

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

gamle metode i åpen, krus og øser og Jernov, men i visse tider
 og Jernov i Sognskut, var det skostet råt, så at de på något tid må se tilligg s. 55
 ste meta rakt, genom att afra något, en liten klant eller delikt, eller
 och om man kunde till något besvärsligt ord, att utroga
 då kroken kastades i vattnet, och då manken var bra på kroken
 skulle den spåns på. o.s.v. Skulle de gå till ett fiske vatten dundret
 fanns råt, skulle de gå i kändighet, var det någon som såg att de
 gick, häst om det var en afvandam person, var det nog lätt
 att genast vände om, detta gällde såväl fiske som jakt. Så snart
 man inte tyck hade någon kunnighet och vete något i de hem-
 liga kamrerna. så man kunde händelser visa delika anfall.

En sådan person var bl. andra af de gamla som jag minnas att
 gått till var Anders Larnan (af sin namn). Inspektör Th. Lööf, som
 ej tyck var vidkeplig, en någon i den throchfene person, var
 dock öpentgad om att, om Anders Larnan såg att han gick
 åt kragen med bössa, var det föfäst att på något visshet,
 det hade han många gånger pröfvat.
 2° Nat. de gamla fiske redskap var näst hemkända.

Trimmorna på den tiden voro sticligna och spinnas de flummas
 och trimmas något garnet, och måttarna beundras gjämsvis något.
 Fälvorna gjordes de öppna gjämsvis, de flummas tättare på snälla,
 slags nu ihop tättarna med tecklar af en större och 2 a 3
 små snällor beroende på anställningen skulle vara två eller tre till
 par, något beundras mer eller mindre regeligt d. v. s. med större
 och mindre markor, mest 6 markor på kvadrat, för Abbore och
 moiré, Titån, till mer eller mindre och ganska stora gäddor
 hove, ring och Lake, samt 4 markor på kvadrat, för större
 fisk. Gädda stor Abbore, ring och Lake, a. s. v. med något
 fiskade i kypen, och flera hör i början uppträdde thags tjöva,
 3 Not. Notarna beundras af bänderna gjämsvis, de gamle tätt hanna
 på, lika såväl som lin, af hampa spinnas de något om, och
 det voro alltid drängor och bunnas gämsvis göras ett beidapär
 en not till, eller ett not stycke, ett not styckes längd voro
 vanligt 4 a 5 famnar, och styckens mattes då ihop, till lika längd
 a hvarje sida om kilen, som voro placerad i mitten, fälvorna
 och simman (skibeln, repet) voro öppna hänggjort arbete, ty de gamle

36
Kunde åpen tjæper på tomme och tag, stundam vor stälvar
na i blåsket hårttagel. i min born och ungdom tid voro
tro i vängel 8 bänder, af dem hade en en nat med 40 fannus
långt, och tussammans med en granne en på 20 fannus långt, som
de hade vid Mörtsjån. Bland hade en 20 fannus nat, vid Mörtsjån
3 bänder hade vor för sig en 20 fannus nat i vängel espen. en
f. m. t. hade en 40 fannus nat. dessa kallades ärdals nat, och
man stundam drög med dem bäst elpen, och gjorde långa vop,
en kunde hade ingen fick kedkop all, utan en beifeel, men kan
räknad och för "en lat axe." och vilken och slutats sin
bruttet med bankrutt. åpen i andra ligan hade de fick natar.
vor med de fickade i elpen och de fluta af i början uppräknade
thags tjöar. den länge naten varit hänt och i bruk hos utvag
ner ingen, men dess bruk vor nog gammal. jag såg i min born
dame nat flåror (flåten) med inbänds initial bok, slåpas.
och min farfar och farfarsfar, vilken dag och farfars
farfar vilken dag åpen 80 årig hade haft nat, och des
bruk torde ha varit mycket äldre.

40 Ljirking: Fiske med Ljirter torde nok være gammalt bruk.
Jag minner fra det jeg var 4 til 5 år, altså nu 8 år ^{for} (se) Ljirking da
var i bruk, ikke alle betjente sig deraf, men i alle fall ganske
mange, og ders bruk var oppe da gammalt. Alsdet forekommer
åu i dag, men åu, skure ikke så mange anvender det gamle
sættet.

30 tinns: her gammalt bruket af tinns her forekomit ut jeg var
ikke, men minn att det forekom i min barndom, att en och annan
hade sådana gjordla af perter (Hjälmar). t. ex. en kunde fångde i
Wänge norst. Lake i en tinns, samt kunde jag antalas att den
och den hade utsete tinns i viken der fisker gick in helst
der båckor fanns ut i alfen. i slutet af 1860-tallet såg jag, då jag
var i flötning i Grutan en gammal ryssin eller tinns af messing
sträng ligger vid ålfen, tycktes då vara mycket gammal, jag blott
deraf att dylikt fångst såu vara åtkilint gammalt.

60 Gädd drag. här slags snifvel, med likan så att to snifvel och
blänkta i vattent med en stark krak med husing i bakre

ändan, och kring broken försedd med en kåd tofs, ~~de~~ draagt var fastat i en graf sträng, som åter var fastat i en lång linna. på en snälla, då man så kände och bläpste ut draagt, var det ej säkert att man fick stora gåddor, stora Abarron, och någon gång en öring, hur tidigt de kommit i bruk ut nu igen, men på 1860 och 70 talen kom andra och modernare snifflor i bruk, man var då så vidt jag vet öppen denna i det närmaste kamma i bruk.

7^e Stå man gåddor, på talstens dagar, då de giras in mot land var för många både till nytta och nöje. man hade en ^{snaras} eller fozel snara fastad vid en köpp, närnade sig gåddan med mjuka steg, den har stod en lag lika som på sande, trädde så snaran öppen gåddan och ryckte opp, och han följde då med.

8^e Så att fånga lake på hårtan var, att lake plögde gå in på lång grunda sand stränder, sedan det blifvit is, stod den alldeles stilla, men var godt tydlig genom isen. då slog man et slag med en yx hammare på isen midt öppen lakeus hufvad. som då döprades, på högg man upp et hål i isen, och tog upp lakeu med hantou. för denna nu uppräknade sätt varo

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ANG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

de hupuds aklige fiske sate som anvendes af de gamle jæ
derna.

Om fiskens anvændering thier med rættis er ofvan noget sagt.
man æt fisker antingen færdig, eller lev. samt torstede større gædder tæ
lut fisk. under fiske tiden æt man færdig fisk dagligen fænte brød
och brød, men ofta och ætthi söndagen kokade man säs, som de
örtes på fisker. i äldre tiden på tre tårn, några gång. i bergene
hem på porulins tårn, de de anvænde säs, så kunde ofta
undvara ^{anvænde} man ætthi brød, antingen tunna - eller knäcke brød, tæ
tæ ^{lut fisk} skuler ætthi vora brød, eller brød och brød. de som fisker
Id, saltade den i fjärdingens eller andra körl. och när den så ites
kallad en tæ, æt den ætthi, antingen graf eller stekt. antingen
med eller utan säs, tæ stekt fiske anvænde aldrig säs. Den på för
bommenens iusaltade fisker började man æta då den stes några
veckor, den hade man ætthi med sig i matsalen då man var
borta i thagen, t. ex. då de vore besökthi med afleryning af
starrmyrorna och andra slättar och kunde ligga borta i thagen
hela veckan, de hade man med sig fiske förvrad i antingen

en stor ask eller en näpurbark, kallad fisk ask, surfisk -
bark, då stektes den på det sätt att man spetsade en björkvid
 ja och stack igenom flera fiskar. Och stekte i elden, eller också gjor-
 en klyka af en grof björk vidja och hade fiskorna på, eller och
 vete man blev tappan af en djup vidja till en korta kaliter, och
 hade fiskarna på. och så hade på ett mjölk och stekte den.
 och så åt man den till smör och bröd, och hade man tillgång
 på potatis så hade de också sådana med. på sensommaren då
 ny potatis började växa, så ansåg man sig ha praktiskt kost-
 värd då de fick äta smör och bröd, surfisk och potatis, som
 såsom efterrätt, kalmjälk var bränt tunbröd. Då de hade till
 slatterarbet i närheten af fiskvattnen, såsom ofta var förhållan-
 det hade de näst med sig och fiskade, eller och matade så att de fick
 färsk fisk, som då ansågs som kalas.

Fisk Räm. fick ofta följa med i ena matet och fjället, som
 kallades "fisk räm", men ofta då man färd så mycket att
 man tyckte att det förskylde, tog man vana på räm, och klev,
 därde den med vatten och mjöl, (kornmjöl) till en deg och

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSÖ
 Frgl. M 25

(102)

gjorde deraf "kauru"¹⁰²⁷ (part). som kallades kämhamor¹⁰²⁷.
det förkom också någon gång, att de blandade Körmen i degen
och kallade bröd "tumber"¹⁰²⁷ som då kallades "kämbrö"¹⁰²⁷.

Åf innan mätel "Kvårmen" gjordes de lig ej annan nytta, än
att de de fäto något betydligt fisk, såsom vid notdragning, eller
eljest på nät fäto mycket fisk. De kokade de Kvårmen, och kockte
deris något mjöl "Mödd" eller läte kom mjöl. (hvis) mjöl) till föda
åt vintur av de hade något födant, eljest utropade de
Kvårmen i ljödelitadur. då de kokade Kvårmen, afslutade de
det fisk flät som uppsteg på ytan, och samlade i något körl, detta
användes betan så att de blandade det i nybränd tjära, som
användes dels till thasmörja, dels också till att smörja bockade
kälp och get skinn. Den tid då siegen garparne fanns på våra
trän, brukade de gamla tjäpa sina hudar och skinn, och det
som då skulle användas till opauläder och bragor, måste smör-
jas och väntas, vortill användes tjära och fiskflät, och ofta
tillsatt med annan fetta. samt kimrök till svärta.

(da) UR

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Fiskens blev åt min icke, i annat fall än som jag afsas
 nämt, då insattad småfisk, (Nät fisker abbor och mört blefuit
 som då den stektes behöfde man ej beva, men jag hörde be-
 vättas, att en stor familjen inlyses. Flögade kokor fisker till länge + små bida
 att beva bleps mjuket, d. v. s. att fisker upplöttes till en massa,
 och till tilläts mjöl, och kramades ihop med en gröt kva-
 ra, och således äto upp alltså anvarans således äfven beva.

Strömming och Sill, måste som redan af oss anförts be-
 pas från marknaden, och användes då fisker och mindre gif-
 vande, och hälet väntar tiden, Strömming hade jag i massor äf-
 drov förkommit, och Sill var äfven hand, jag hörde den väl
 omtalas i min beredning, men han ej erinras mig att jag någon
 gång fick äta densamma. Men då kung afserhinningsoräp-
 i slutet af 1850- och 1860-talen gick upp, och 1870-talet i ovanhöjst, då
 kom sill i mängd i handeln, och i bredt, och utän det att den
 köptes i Sarepta, så flögade genutas föras till i långa foror
 till och torrfisk (s. s.). samt norra tabellen had. m. m. till
 Fjällsjö, samt till Kiruna uppkörderna, som och vore -

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Fgl. M 25

norra tobakshallen

marknads dagar, samt till Rådets handlande och Skaps in
spektoren och juratorer.

J allmänhet till varatags ike vare sig ben om thin af
fiken, men i alla fall, hade man någ i äldre tiden den tid då
de fängde åt användt älskium. Och jag minnes från min levardan
att de hade pyrkantiga glas flaskor. Rymmunde 1/2 Skap, men var
det en par stycken som blifvit sprökta, så hade de öfwen klitvat
den med älskium, så att de hales i hop, och ledas fram i mitu hem
och kaavde älskium flaskor. Och så minns jag att i vordags lag
de fatiga kvinornas använde fikens stids ben, i stället för Knapp
wälow. att fästa i hop hurs ^{m.m} dickas. (men sådant var ju ej
något allmänt bruk, utan mera som nödfall, och beträffade åt
älskium, så hos några jag såg bort, älsan ike fängde på den
tid jag minnes men väl i äldre tid. Men fisk thin, af lake
gädda, (till Kuifisk torhat gädda) samt af köpt torrfisk användes
till klorskium, (att klorskaffet,) ^{lady} man (att thin stycke i kaffepan
saw för att på kaffet klort. och det bruket har förkammit den
den till närvarande tid, och jag tror att så sker än i dag. Minnet

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Kämnar för "klarshinn."

Härmit är nu isku i ordning svarat på
 varje fråga i fråge formuläret, utan jag har blott talat om
 hvad jag kommit i huj från min ungdomstid, och vad jag hört
 af de gamle, mycket torde vara anöndt, mycket mera torde ha
 skunnat anföras, som jag nu ej kunnat komma ihåg. o. s. v.
 Wenn nu blott tillägga, att ännu fiskens beov, men fisket är
 nu icke så giprande som i äldre tiden, långt ifrån alla fisker
 nu, många bädder ha verkligen rut, eller rut, men åter an
 dra, torfare inhyses och lösa arbetare fisker så mycket mer,

Att fisket nu är mindre giprande beror väl icke blott på
 färre åkningar utan ark på andra orsaker, de gamle ha på
 stett av fisker gerner håller sig bring det flytande timret och
 följer strömmarna utökas, men korrurer ej till beaka. det
 kan ju möjligt ha vara, men stötte efter äcket i Uppsala fjö
 arna, kommer nu från timmer flottningen, och de därför
 byggda, många dammarna. Jag har gipit akt på att, då
 dammarna på voren slås igu och vatten stiger högt

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

Långt in på strandens fiske gör in och lägger sin Rån
 t. o. in inne bland kring & gräs, och då danuarna öppnas så
 blir rånerna kvar liggande utan att kläckas ut, utan förstoras.
 Jag har sett mycket sådana fiskvårsligga och förstoras.
 och det är givet att det måste menligt inverka på fort. plant
 ningen då det sker är ofta är.

Från sådana fjövar kan ju fisker gå ner efter åren, men
 att komma upp i fjövarna igen genom danuarna är alldeles
 omöjligt. Sålhet, jämta det att juks mängden, och fiskerens
 antal inverkar så att fisket är mindre giprade än för i tiden.
 De gamle fiska ej vinter tiden, med undantag af sikhfisket
 på föregående vintern, men nu är det vanligt att isgummit är
 bitare, så snart de är lediga från skogs arbete, dels mitta
 och dels sätta ut, ständ brokar åpen allt på isen och i
 skogs fjövarna, och sälja fisker för det mesta i krykte laggden
 nu, varigenom de bereda sig på, många gång god inkomst.
 Och så hoppa de nu för tiden bättre fisk redskap än
 de gamle hade, de fina fabricis kända näten. samt

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJO
 Frgl. M 25

Reyssjön, nyordar af olika slag. Utter och längref. m. m.

46

Wängels by den 7 nov. 1933.
E. Strömquist

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Fgl. M 25

Sin Universitets Bibliotek. Uppsala.

Härmed insändes kompletta och upplysningar
i följande punkter, af förut omnämda och
teckningar, som var på frågelistan, "Faktans och
fiktens betydelse för hus-hållningen".

1° Höartien användes råp och björngalle då sådan
tillsatsologs? Gallan tillvaras tags alltid, äfven vid
slakt af hemsdjur. man gjorde en klipa i en sticka, och häng[de]
dit gallan, som då hängde som en påse. Då stack man stickans
ända ända i en spika i en vägg, och den fika gallan hänga
och torka, till den vid behof skulle användas till något. den
användes till mycket och mycket i de gamla hus medicin. För
den tiden fanns ingen bättre värmare än när smitt hörs
samt. Så att all s.k. lake konst utafnans af s.k. Telaka
gubbar och gummor, och de hade många hunda styck me-
dicin, och derhän användes äfven gallan. Hur, och till

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Veika tjuk domar de använde den samma, kan jag nu inte
 iulata mig på, men jag aldrig varit i närheten
 av det skap, och det blev jag hört hos nu gata en minn minn, men
 det minn jag att, de togo vara på gatan, att använde den till bo-
 ke medel, blandat med andra saker. de gamle hade och sina egna
 namn på tjuk domar, t. ex. Storjuka, Attådda, Känska, fler,
magaref, m. m. och till bat hade de i förning med annat
 ämne gatan. Ämnen kreatur, botade, och bl. a. tjuk domar
 de blefs ut för var "Storgalle" stor galle. som de fick om de öfver-
 ansträngdes, och vorat de om de ej kunde bätas dogo, och de till huse
 galle användes. man tog något af gatan och blandade med annan
 medicin och iugaf dem. och till huse t. ex. björnjägare (sedan
 varo ju ej många). om de ville bli storha och madiga, förtoro något
 af björngatan, eller af dess björta eller blod. Ett ut jag att
 de gamle använde gatan öfver af träp- och björn till läkemed-
 del, men kunnat att begripa det hos nu gata förtoro, det var
 oaktadt vi inte heller så ofta, att en björns fullen, på den
 till jag minns ut jag inte om mer än en björn som gillades

49a
Jä Gachs skog, men väl i grannskogen, skulle den också iaktta
äldre tid
tagits här, och man jag vill minnas att jag uppgift på 1860 talat
ut två huster.

second hand

2° Var det möjligt att skena fisk på bark, eller förskams det
endast sändstags vis?

Att skena fisken på bark, för att välla att man kunde få
den, att de höj använde bark till bröd tror jag knapt förekommit
1850 talat
den, (måjligen det stora brödet 1868, eller hettare tyg 1867. då höj-
den skog på öppenhet, men man tog åfjerr sedan bark, att använde
den till smör smält. Jag minns såkert att jag på 1860 talat om med
att tag sedan bark, men det var på en skogs förädling, och sko-
gens vände skog, så att det tag blott liksom af sig själv, och att an-
gipet att endast skogs åfjerr då fisk ta bark, och de som då
hade bark skekte små fisken på borken. Jag var i min förra
uppgift att man skekte fisken antingen på en tang old
käng, att skaktev sen på bora glöden, och små fisk, (nat
fisk på bark, antas utslutande allmänt var det inte, men
i de familjer der de hade bark skekte det i regel, med små

third hand

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
ANG. FJÄLLSÖ
Frgl. M 25

+ I längre förfluten tid, hade jag bjärn sitt teckel på
de stora och vidsträcktta Mygarna här, och där jagades och
dödade.

+ Jag erinner mig att nödbrot väl användes af många
1868. Sker icke så allmunt. En person hade utsänt
af Län. Styrelsen, att lön för jakt tjänsten nödbrot af
Bark, Lof och Renmosen. Kunde sådant så förinnan
och som jakt fick smaka på. men jag kan nu ej er
rinn mig att någon försökte att baka bröd af Lof och
mosen, men väl en och annan af bark. Sedem dess
kan med all säkerhet beaktat här icke förekom
mit.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

Byann iks

fiiken. Barken ~~brann~~ upp, fiiken var ju vat, och det innebär
 så att barken inte brann upp, men kolade och brann upp kring
 kanterna. men samma bark kunde nog inte användas mer än
 en gång. qiput är att i ännu äldre tider då barken mera
 användes, torde den och ha mera användts till fisk bekning.

se andra sidan

3° Då man för maldet taubark till seinfoda, var det på
 den tid jag minns inte egentligen, em så snart taget inte
 kunde kallas nöfoda, utan helde en åtyrd och utdragen
 stångängon på modmjöl, och kunde ännu komma till bruk under
 normala år. Barktagningen skedd i "Kuveldiden" när tallen
 löpte. då man inte ville hurdan års växten skulle bli, annat
 än hosd klaka gubbar (vårleks på män, kunde bluta till, och
 föut på.) men i därför gången tiden hade det nog ofta varit
 nöfoda för både fjek & få. och då tago de, och använde
 de bark för att spara på de den tiden små sådes förödan.
 efter ingången af 1870-talet, är jag ganska viss om att
 barktagning och barkmjöl inte förekommit, em så thogen
 på så stort värde, att man inte ville på detta sätt ned

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJO
 Frgl. M. 25

rind

506.
+ Jag erinrar mig att i den gård där jag var ledning
mer än en gång befallde mig att hämta fram fisk botten,
den kunde jag använda ett par gånger.

Landsm. Upps. 6569.

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

tröjor skagen, man kunde väl använda de korpulenta tallarna, men i
alltid fädder fick den ofta ligga och kurtas till i en nyttan. +

19. annuering i
andras fästing

40. Kunde tunnbröd bakas af barkmjöl och maddmjöl?

De gamle kokade flera sorter, som slags bröt, såsom tunn-
bröt, knäcke "knäckje" bröt. Fisks bröt, och tjundbröt och bullar.
som kallades, i samma ordning "Bonnbrö", knäckje^{brö}, och kakjen.
Pisktye kakjen, Bjäckbrö, och rågbrö, och bulla, frörens andra
såsom Ljerubriö, Perbrö, Weipsbrö, o. s. v. tunnbrö vor i äldre ti-
der, det mest förekommande, men att baka på råg var en icke
så enkelt. Jag är icke säker på om det gick an att baka bröd
af enbart barkmjöl, jag minns endast en gång att de bakade
Bark bröt, men om det nu var tunnbröt, eller knäcke bröt, minns
jag icke skruu jag minns att jag åt deraf, och att det var tre gån-
gor, som printe det och sade att det var godt, jag var då liten
Bjerspa' änt minns jag icke hvar, det måste ha varit änt
1853 eller 54, alltså var jag endast 5 eller 6 år. men sannolikt
blandade de något annat mjöl. i barkmjölet, jag minns att [de]
gamle sade att, de skulle blandas liksom "Guslow" = Guskån i

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

VR

I gamla tiden hade man ingen tanke på att ~~h~~ hus
 skulle med skogen. Jag minns från min barndom då
 jag var gator, mycket sådan tall fick ligga & kutas, ²äro
 stötkämmad som fulors i Kurela fick ligga & kutas, ~~se~~ ²se
 sent som på 1874. då ²högrens bolag länge huserat, fick in-
 gen stak ha mindre diameter än 10 engelska tum i toppen
 och då fick länge och grova ställas kvotliga & kutas till in-
 gen nytta. Då jag år 1875 hvar skogsägare på Wrak & Kammars skog
 hade Locknäs bolag, på en skifte afskat den höfta ²stak.
 der hade varit lång småckur tall skog, jag uppmätte den mån-
 ga kvotliga och kvist rena tallar som på ²DL fots långt hade
 en topp diameter af 9 1/2 engelska tum. Nu huserade de
 med skogen på den tiden, och ända skulle de vara fackmän.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

52
modbrö degen, med huslön (huslån) menade de kom. men
råmjöl, det var dyrbart och hårt värbart den tiden och
änne mer i därförat yngre tiden, antas, om de kunde
baka bröd, om i Svanhult tunnbröd af enbart bokmjöl det
hvar jag nu ej säga, men att de bakade med tunnbröd af
modmjöl det min jag, lat så vara om de blandade litet
bättre mjöl där var det nog högst litet, men jag tycker
mig menas att de i vanligare fall använde endast mod-
mjöl. Som jag tyck aldrig bakat, har jag nu frågat en be-
foren kvinna, hvar berättar, att baka tjukt bröd af råmjöl
där gick i husen, det tog ej upp sig som de kände det, men
tunnbröd, tunnbröd bakat agårt. deraf slutar jag att
även bankbröd kunde baka i husen. - och detta så mycket
mer som tunnbröd alltid användes i vardagslag, jämte
kän och frukt och framför allt, att bryta i lat mjöl, som
var en älsklings rätt. Och tilläggs må, att i äldre tiden,
som de gamle berättade, de använde något bakt mjöl till
brödet även i goda äm. detta för att utdraga och tjora

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

hans kommande tungor. — K^uuä^hebrö^o en kakjäv, beka
des antid af näget bättre mjäl, och t^uen k^uuä^he be^ond användes
aldrig smottmjäl, men väl låte kom t^uen belandsning. Sälens stor
jag för qiput att borkmjäl antist användes t^uen t^uenbrät.
Sk^uu t^u väl t^uenbrät som k^uuä^he be^ond ä^ofew beakades af t^uist
kerumjäl, t^uen skelgods brät fram af t^uig t^ugä^o.

Frågan 5: Hur vore firk burkarna t^uen form och stor-
lek?

Firk burkarna, vore ju af samma form som andra
nä^ofew burkar som man plä^ogade b^ora mjäl^o uti, dels från
fakodarna, dels bor med t^uig på slätter^o i thagen, då man gick
t^uen en thagslåt^o, hade man alltid en mjäl^o burk med t^uig för
dagen, en och annan kunde vore t^u stor, att man kunde ber
ge t^uig ä^ofew då man låg i thagen en sm^o t^uer nätter, en firkburk
Dor sålens af samma form, vä^openhäg^oet, var Bylundrikt (rund)
med botten af en t^uen bräda alldeles cirkelrund inträ^ongt i
burkens nedra änd^o, och ^{h^ort} pluggat med t^uer pinnar. vä^openhäg^oet
eller burkens kända ked^o var 2 ^o 3 dubbelt hop^ongt med be-

Kunt Kring

reda björktågar. På berkans nedra och öfra kant var lagd en tunn nåpukem, som följde nåpukhålet fast. Pluggades i botten med träspica var. Kring öfra kanten var segt (fast med en fin björktåga.)

Locket var i samma form som botten, med en ens grepp i form man lyfte och bar berkan med. Det var så tätt och trängt, att ^{man} måste tränga mer det på kant, och så om hväpra det i horisontalt läge, ~~att~~ och när det så fast att man kunde bära berkan om han än var full, och jag hann aldrig erinra mig att det hände att locket släppte vid börandet, om han var stor som båtens. Båtens vidt och dia meter i en fiskberk var näst olika, i mindre tal ~~er~~ ett kvarter, stundom något mera i diameten, och höjden ett ~~er~~ ett eller två häft korter. Ju de var af olika storlek. x

Fiskberk

x Jag har ända till nu haft beror till gamla som berkor, som några gamla gubbar haft och förväntat viss uti.

H s. 64

[Handwritten signature]

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

Att spotta på marken, vid metning, om det egentligen
 var att inverka något på fjörrätt tog jag aldrig reda på, men
 jag fick den uppfattning, att det var att förtaga ^{Rätt} ~~att~~ dess kraft
 att förhindra fiskens lyckan. Talla förhållanden var det för att fisket
 (metningens) skulle lyckas bra. Jag fick, vid pass 10 års ålder endog
 följa med till attira (än urjörn Öflingen) där var en liten utvidgning
 som beakades av grobban. Hade två äldre kamrater, jag satte mark
 på broken som jag tog de andra gjorde, och kallade den i vattent, men
 fick inte napp. De sade den ädte af kamraterna "du ska
 spotta på marken och broken innan du kallar den i vattent, om
 du ska få någon fisk". Jag fick väl några fiskar, men iske
 på hävst när på många som kamraterna. men jag tror nog att det
 iske berode på spottningens, utan att jag var obefogen att metta
 men alltså. Skulle spottningens ge mig god fiskelycka.

Twist om fiske vatten, mellan de gamla wängelbornas
och Iwen Nyström i Leksde.

Det var så, att i äldre tiden, de gamla legornas äro
 nyströms derintill belägna Kronoalmänningas, aldels sömm

Sine equa, och på grund af gamla Skung. förordningar, och de
 gamla lagarnes äro tiutlän till ä hronas mark ha förbuden, nyttja
 på
 påskt, samt jakt och fiske. Så nekade sig här och der nybyggarna
 allmanningarna, och de blef, alltid oförändrigt och trinit, men
 thatte lagarna, och Nybyggarna, ~~deras~~ **Stordom** tjäls gamla
 lagarna förskilde utmärkte sig. Så vor och här, men Wängels
 gamla äro, hade vid thut lagning i början af 1700 talet, befennits
 ha för litet och brag äknigt, hvar för afritnings förätningen för
 Majt, att de som vederlag, så att laga skulle kunna ättas förärligt
 mantal. 16 Island, skulle för all framtid sig här att i Wängels hrono all
 maning egen rätt att egen och nyttja sine förärligen, samt muller,
 dersutans en hel mängd skattplates nyror och i. k. floar, ders-
 utans jakt och fiske. detta förslag förstades af Afritnings råttor
 de identiskt med Hårab Rätten. Advokat fiskalen afser till
 väl Hårab Rättes, utslag. (om det och vor förre i lag mans råttor, min
 jag men). Men Skung. Kammar ballegrinn för Hårab's utslag
 år 1751, att om dessa Wängels lag tillräda råttor heter skulle från
 kammars Wängels lagarna, så borde dem tilldelas mera mark.

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

* 16 andra idan

vänd!

56 b.

De Wängels leyoman teingda rätteg hetinna thau kassu tei
eu beland. ta au leyn. eljnt 15 beland blef 16 beland.

Landsm. Upps. 6569

E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ

ÅNG.

"Derfore prøvede Kuny, Kammer Kollegium kattuist, Høi
 forstaaen Høi Råttens utlag at for alle framtid gæta, och detta
 med Råttens" på denna dom stötte sig wängels legemän. men bedommas
 vid fortrat opretning befaus wängels bronaaallmanning råttor at, deraf blev
 fyra mantal, Profus, Nässet, Norrbys och Siksle, samt af en del af Njörns
 boiget. af Sabadorum lög at på Profus, at på Nässet, hwilket och efter
 många process beläus af wängels äbo som nybygg. Af de thre lögda
 nyborum lög de flerta inna Profus, Nässets och Norrbys område
 men en nyra "Nymyrar" på Siksle område. och af siike watenen. Skan
 fjän och Regarufjän han inna Njörns eget område, om denna
 fenta nymyrar gäldes tritten med Nystån. Siksle hade blifwit Ny
 bygg, upptogt af en wit man "Mechel" efter honom han Soen
 Nystån. Denne var från Under åhu ifemtland, hade varit med på
 krigståget mot Norge 1814. men tynde, wägs af forarhem till
 femtland, utan han hit och blev Ny bygg ore på Siksle, var
 och bedommas Norges kösse, for i afurs kross öfen fjent,
 samt hade några små haudt hemmu, utan det at han wähte äbo
 kate ^{hien} fyra nybyggare utan Siksle, nämne Bonaset, Njörns eget och

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Frgl. M 25

Grytån i Fjällsjö och Väntanijs i Ransel. hade många processer o. s. v.

Nu trötade han med Wängels beväning fört om Ny myran, men Nyström
använde sig af tagarklän. Ett år då Wängels beväning var uppsatt på afl och my-
ran, hände att de ej kunde med förre Sändingen, de komnade då till Redskap, de
Sick som de ej förbrukat (som ej behöfdes Höjns) Höjns, lierf och kokhört
m. m. och försämr. På måndagen förs de dit att fortsätta. Då hade Ny-
ström varit där och beaktat att sammans, de fanns aldrig i gån Redskap.
men det blev process, som slutade med att Lag mans beaktade dömda Ny-
ström från Ny myran, samt att betala fördet som han och, hade tagit.
men Ny myran kom dock vid slut af utredningen år 1860 under Sjöns
och Wängels lag fick fört, Ny myran förtan. men det var att
fört om sike som egentligen skulle strivas.

I Sporsjön, som nu ligger på Ny myrans gamla område
invid Sjöns ögränd ~~för~~ förtan vägen gång utan Wän-
gels åker afven Mårdijs bor, och Sjöns åker, att i dag
bör en vika namnet Mårdijs värdet, "mårdijs värdet."
Nu hade Nyström afven en grannar en delmas, Olaf Olaf-
son, denne hade nu en sike ut. s. k. tränknot, som han

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

vid Hovrättens

hade uppkäupt till tortning, om nu Nyström trodde att Wängels legamän hade om katan är ej klart men Nyström var nog oföredig på grannarna, han tog noten vid Hovrättens, fraktade hem henne till Sidsala, och gjorde henne ~~att~~ i en grupp under sitt stugugång. grannan Olaf Olofsson som såg de sin not gjorde alarm. I den ^{här} veckan hade han varit tillsammans med Anders Eliasson i Wängel, som då flyttade till Sidsala, och hur det var komms båda i afören. Wängels legamän hann inte tor de ha oföret neqvär afören och de bort ropade stallet redskapen, sammankopade sig, och gjorde gemensamt och med Olaf Olofsson, det var åtminstone fem af Wängels byarna fente om jag minns rätt deribland, benämnde Anders Eliasson, Henrik och Anders Anders söner, Mathis Mattsson, och Hans Eriksson, och till dem slöt sig två bönder i Sjömansby, Olaf Eriksson och Pahl Eriksson. (de var inte i stallet.) Och så föro de till Sidsala för en hällningsaktning och förhöret med Loven Nyström. Nu var de så att mellan Loven Nyström och hans hustru var stor oenighet, men vid sadan tillfällen var

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933

ÅNG. FJÄLLSJÖ

Frgl. M 25

60 #4

eniga, han lade sig då i sängen och lät sig ligga i bamsäng
Jemnade sig och lät sig ha stora fövel smärtor. Olaf Borsau
i Tjernsät utsågs att leda förhöret, de togo Nyström i
strängt förhör, men Nyström nekade, då beslutade de att påkalla
honom och tvinga honom till bekännelse, de lade honom på ma-
gen på ett båt, en häu hufvudet och en fötterna. Olaf
Borsau kommanderade, en (en två) påkallade, så gjorde de uppe
håll med nytt förhör, men Nyström nekade, då sade Olaf
Borsau "mera Skrek ska du vara", så påkallade de en gång till
och Nyström kunde inte förneas att bekänna, men de hade
misstänke på att noten skulle finnas under gorpst, och
trots hustruens gemmen, bröts de upp gorpst, och funns No-
ten och togo igen densamma.

Men olyckligt vis, för de rannkande, så fanns det vitt-
nen till hela förstämningen, och Nyström, som föräpigt äpen
var proses girig, och gerum processate. Stämde dom till Hårad
Rätten, och yrkade ansvar för hemfrids brut och mis-
handel. [Detta häudo på 1820 tal, och påg har Hårad Rättes

7

Protokoll i minn ägo, men chunn jag vikit bland gamla papper, till
 hon jag ike annu lyckats återfinna det, uten nu berättar jag efter
 minnet. På den tiden var Protokollens ~~Lehmanns~~ Sekretäre
 raren Carl Martin Schönmege Kärns hufding i Ranssele
 Tingsslag. Expeditionens befalningsmannen Peter Sellstedt var
 Kronolåns man i hela tingslaget, men dertill tillsatta två
 vise Ransmäns män. en Hedström (den Wihl und i Belgum.
 samt Jon Nyberg i Backe. i Fjällsjö socken. De målet kom
 för insägo både Domare, Ransmän och nämnd, att
 Kärns Rättas ike kunde suttgå att lösa, den till böcker
 och Klode ständ, för hemfids bruta och gjef tagus doms rätt.
 detta i ena sidan, men i andra sidan ansågo de att Nyström
 som var allmänt känd för sin gjefrätig skuldstycken, andret
 fäst vad han förtjenat, hvar för Domaren förslag att de skulle
 i vänlighet afseans komma, om en ersättning till Nyström, på
 väse Domaren gjef bidraga dertill med fyra Riksdaler, och
 Peter Sellstedt, utläpade två Riksdaler, och Rans männen Wihl
 lund och Nyberg en Riksdaler var, samt nämndmännen

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSJÖ
 Fgl. M 25

Triqapfya Skillingar hvarðera, Lætas fyrir lag autar af þar þær, uttan
 af Mathis Mathsson í Wängel, som ej var närvarand, mat honum skalle
 malet stå öppet, om hann ej godkände förlikningu, Jof ut nu ej
 hurr hann gjort, men sannolikt gjort hann det med nöje, hur mycket
 Wängels begärna af sigra skulle erlaggas till Nyström hon Jof var
 öfvernit, men mycket var det icke. Men Nyströms gjef gick icke
 hollu för moten, han ålade att till Olaf Olofsson utgifra
 Tio marker kampa till motens representation, Olaf Olofsson
 till lyfte sig som ofvan är nämnt till hemman i Wängel, som hann
 sedan bort lyfte till Hans Ersson från Jaurjö, för en hemman
 i Sunnaujö. men den gamla om tritade moten, hade hann
 lemnat kvar i Wängel, då Jof på hösten 1859 hann till gärdens
 som ledning, hängde den gamla moten kvar i Hans Erssons fult,
 Hårbresvale, med Olaf Olofssons brännmärke på plåten.

Jof minnes gamle Nyström väl från den tid Jof var
 ur liten, han dog 85 årig i början af 1860 talet och af sin vä
 gra af hans samtid, som varit med om mest af sin, m. m. om
 Nyströms besittets ätteliga både vacker och hula saker

bl. a. om en Norges kera äfver fjället, det det sakas att de Muse ha
 kapat en smältauning, som för omkring och upphafte gammal
 seifsen, men dervid hade han komratu, hvilka sid uppkomman somiglets
 cfrade något derans. Ä andra sidan hade Nyrträ i mycket samtets
 blido, och äfver vacker sakur han siges om gamla Nyrträns, kunn
 han i svikt med några, så var ike heller hans samkida några
 Enslan. Åstrindane somliga af dem.

Wängelby i november 1933.

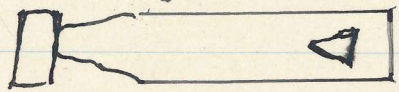
E. J. Strömquist

ULMA 6569. E. J. Strömquist. 1933
 ÅNG. FJÄLLSÖ
 Frgl. M 25

Tilläggs till min förra uppgift om näsken burkar.

Burkens Cylinders formiga kedar var alltid af två- eller tre dubbel näsken. Öfver lagret var näskenes innersida vänt inåt, det yttre var dess innersida vänt utåt.

Jag såde att man hopsgode burks lågjet eller cylindern med tåg. det var sant, men de hade äfven ett annat sätt att hopsgoda dem, som de kallade tappor, att skära tappor. Jag har två små burkar kvar ännu, den ena är hopsgod med tåg, den andra är hopsgod med skurnuttappor och vidstående försök till ritning. (ett hopslås).

Burkar funnas äfven, hvilas yttre näsken, var flätat liksom, de brukade flätta kumtar. och burgar, men det var dock på det skulle vara liksom en karitet.

Min Berendans tid, kom jag år 1859 kom tilldräng till en gård. där jag tjänade 9 år, och om tomarna där vi var ute i skogs slätterna, eller annat arbete. (en

ULMA 6569. E. J. Strömqvist. 1933
ÅNG. FJÄLLSJÖ
Frgl. M 25

i Skogen, där bar vi allt, tätt mjölk med oss i
en näpburk, men sedan bleckkännare, och kaffer
stankor, kommo mera i bruk, försumma burkarna men
och mer, så att nu träs på knäpft några kor en burk i
sin äga. men de voro i en full utmärkt ställe höll.

14/12 33.

E. J. Ström

Landsm. Upps. 6569
E. J. Strömqvist. 1933. FJÄLLSJÖ
ÅNG.